

OGLINZI PARALELE

MARIAN
POPESCU

EXERCIȚII LIBER ALESE

a grand

Incertitudinile care guvernează lumea scenei sînt acum o certitudine pe care nu o mai poți evita. La fel ca și dorința de a realiza, în unele teatre, spectacole de valoare. La fel ca și un mod învechit de a considera teatrul ca pe o instituție care trebuie să supraviețuiască. La fel ca...

Momentul de acum îl consider ca pe un meniu — o formă fixă, deci, muzicală — în care numai grația și inteligența unor dansatori strălucesc alături de silința pe care alții și-o dau să facă figură de bon ton. Nu mai vorbesc de cei care calcă picioarele partenerilor, neștiind să se poarte în societate. Dar, parcă și neștiința poate fi iertată cînd ai observa o dorință reală de a ieși din forma fixă a dansului pentru a trece la figura liber alese.

Toată lumea (sau aproape toată) s-a plîns că teatrele nu au bani, că nu sînt subvenționate rațional și, totuși, cele peste cincizeci de teatre, formînd rețeaua instituțiilor de spectacol teatral din România, au primit — cu mari dificultăți — finanțele necesare producției de spectacole și salarizării. Evident că mult mai puțini au fost aceia care s-au simțit stingheriți de felul în care funcționează această rețea de instituții teatrale. Efortul, real, de a o finanta, nu a fost și nu este dublat de unul de a o analiza (deși tentative în această privință s-au produs) și de a o redimensiona, dacă va fi cazul, conform altor parametri manageriali. Căci, mi se pare, menținerea unui statu quo ante, în condițiile unui context economic, social și politic schimbat, devine anacronică și jenantă.

Se poate contra-argumenta prin a spune că nouă ne lipsește acum multe alte lucruri, necesare, pentru a întreprinde un astfel de demers, o astfel de operațiune care, în unele privințe, va fi și ca o operație. Este adevărat. Și mă gîndesc nu numai la aspectul tehnic-economic (precaritatea înzestrării tehnice a teatrelor, mari spații albe în legislația economică sau a asigurărilor sociale) dar și la cel uman, care, fără îndoială, este cel mai semnificativ. Din perspectiva acestui factor uman situația teatrului nostru nu apare atât de clară pe cît pare să o evoc o analiză simplă. Eu mă gîndesc, în special, la acele «exerciții liber alese» care figurează obligatoriu în programul artistic la marile (și micile) competiții, de gimnastică sau patinaj artistic. Nu e în intenția mea să mă las apărut de acest posibil paradox care ne amintește de o gîndire dominînd pînă de curînd Estul european.

Ceea ce mi se pare, însă, că ar merita să fie analizată este o... filosofie pe cale de afirmare în lumea teatrului. Se știe că mai repede este atrasă instituția teatrală de superficial, de opțiunea reperioară și valorică făcută în absența unui profesionalism veritabil. Condițiile precarei noastre existențe

materiale, dar și fibra latino-orientală speculată adesea de caruselul intereselor vor favoriza (întotdeauna!) această față a teatrului. Și ea va fi (întotdeauna!) concurată de o alta care presupune dorința de afirmare a unor valori noi ale spectacolului teatral. Din acest punct de vedere, însă, «exercițiile liber alese» nu mi se par încă ofertante.

E vorba, mai întîi și întîi, de angajamentul personal în realizarea unui proiect cum ar fi, pentru fiecare teatru, crearea reală a unui context cultural în jurul propriei activități teatrale. Fapt care presupune propulsarea unor mișcări mai puțin oboșite și mai inventive în orbita de interese a instituției teatrale. Din aceasta ar avea de cîștigat ambii termeni ai relației Teatru-Societate.

Ar mai fi vorba apoi de redimensionarea managerială a teatrului. Acțiunea înseamnă însă curajul suficient la sută de a accepta imperfecțiunile majore ale actualei structuri din instituția teatrală. Mi-ar place să văd măcar într-un teatru un astfel de «experiment». În actuala dependență a teatrelor fie de Ministerul Culturii, fie de autoritățile locale — pînă la apariția acestor legi sau decrete ale Guvernului — există posibilitatea acțiunii organizatorice pe «bazele» chiar ale unei legislații imperfecte. Sînt însă și obstacole ale legislației care vor trebui atacate și înlăturate căci ele paralizază inițiativa manageriale și artistice.

Sub alura fastuoasă, odihnită de marile succese internaționale ale unor teatre românești, dincolo de dinamica accelerată a schimburilor de experiență profesională între oamenii de teatru români și cei străini, sub toate acestea zac (nu pot spune altfel căci e ceva maladiv!) incoerențe și paralizii parțiale evidente ale activității teatrale. Ele pot fi escamotate sub «furia» festivalurilor teatrale care par să cuprindă iar țara, dar această îndepărtare de un adevăr mai crud nu va fi decît păgubitoare. Eu nu arunc nici o umbră de îndoială asupra «pozitivelor» de mai sus — că sînt succese internaționale sau cîteva festivaluri reușite —, deși uneori s-au dus bani mulți pe apa vreunei înjghebări festivaliere. Îndoiala mea vine din inexistența, în programul artistic și a «exercițiilor liber alese», a unui teatru alternativ (există cîteva încercări) la actuala rețea instituționalizată. Unele dintre marile epoci de dezvoltare a fenomenelor teatrale naționale din Europa sau Statele Unite au apărut și din îndelungul exercițiu liber al inițiativelor neinstituționalizate.

Artistic, actoricește, regizoral și scenografic se poate trăi (cum!) și într-un teatru de repertoriu, dar și în afara lui. Însă, pînă cînd redimensionarea managerială nu se produce iar imperfecțiunile legislative nu sînt eliminate, noi putem să ne gîndim la «exercițiile liber alese». Măcar atât. ■